

Proč se zapomíná i zapomenutost?

Anna Hogenová

Motto:

Allein diese Seinsvergessenheit ist bereits selbst vergessen.

In: Heidegger, M., *Heraklit, Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann 1979, s. 83.*

Dokonalé zapomnění je vždy zapomenutím na to, že jsme zapomněli, pak nám toto dvojí zapomenutí dodává falešnou sebedůvěru, jež se zakládá v absolvenci našeho myšlení. Co to je? O tom bude pojednávat předložená úvaha. Začněme s příklady!

Existují vědy, které jen „uklízají,“ tj. ukládají předměty do různých „rodů,“ druhů, přihrádek a šuplíků. Tyto vědy pokládají za samozřejmé to, co popisují, co je jejich předmětem. Chápou tyto předměty za absolventní, naprosto dokončené, hotové. A tak se setkáme např. s vědeckými obory, které mají Heideggerovo myšlení dávno zařazené, a to i přesto, že jeho díla stále nebyla všechna vydána a publikována. Setkáme se s vědami, které pokládají fenomén života za tak jasný a ohraničený, že vytvářejí taxonomie živého a neživého, a to z nejrůznějších hledisek. Setkáme se s vědami, které Platóna mají tak jasného, že vlastně nemá cenu jej již studovat, máme-li jej v přihrádce utopií apod. Je tato absolventnost v pořádku?

Není zde ve hře jistý modus vůle, která se nenápadně podsouvá čtenáři a recipientovi takového myšlení? Co je to za jistotu, jež tyto taxonomie provází jako signum pravosti a naprosté imunity proti všem námitkám. Není náhodou toto absolventní myšlení tím, co Popperovi tolik vadilo? Co je to absolvence? Jednota věci, založená v její „přiřazovací“ logice, nikoli v logu, je příčinou absolvence. Přiřazovací postupy vycházející z poznávajícího subjektu nikoli z věci samé vytvoří dokonanost, dokončenost, úplnost poznávané věci. Nerozhoduje zde „věc sama,“ ale

metodická vůle poznávajícího. Zde se setkáváme s jistým derivátem „vůle k moci“ v dokončování nějakého procesu, kterému pak říkáme absolvence. Absolvence má vztah k absolutnu nejen v podobě slovní, ale i v platnosti, jak se sama ustavuje. Heidegger k tomu dovozuje: *„Jedno se ustavuje z mnohého, ale takovým způsobem, že mnohé je pochopeno jako to, co je předem dáno v podobě jiného, v němž je podmíněno. Nevyhnutelnost jednoty je tedy srozumitelná jen z principu rozumu, nikoli z nutnosti toho, co se jako takové sjednocuje.“*¹

Absolventní rozvrh nevychází z věci samé, ale z principu. Heidegger to vysvětluje takto: *„Sie hat in sich etwas vom Wesen Gottes, des Absoluten, Nicht – Relativen – des Absoluten, d. h. des Absolventen.“*² Je třeba se vrátit k věcem samým a nechat se jimi vést, ale my vnucujeme věcem to své, např. hegelovskou dialektiku apod. Ta se pak stává absolventním prostředkem pro vysvětlení naprosto všeho, k tomu Heidegger: *„Ale dialektika neexistuje jinak než jako mlýn, v němž může být semleto cokoli, dle chuti a potřeb v mechanickém soukolí.“*³ Heidegger by opět mohl jen podotknout: *„Je-li moc rozumu v tázání po NIC a bytí rozbita, pak nastává vláda logiky uvnitř filosofie. Idea logiky sama se stává páteří původního tázání.“*⁴ V takovém případě dochází k absolventi se všemi svými nepěknými důsledky pro platnost ideologií, atd.

Je-li jedinou skutečností svět kolem nás, tj. svět jsoucna, pak nezbyvá nic jiného než tato jsoucna poměřovat. Jedná se vlastně o velmi jednoduchý život, a ten je naplněn především prací tohoto charakteru. Všude nastupuje postup v časové řadě. Věda a kontroly všeho druhu nedělají nic jiného než tento postup kontrolují a vylepšují. Vše se stává jediným velikým

¹ Heidegger, M., *Hegels Phänomenologie des Geistes*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann 1980, s. 176.

² Tamtéž, s. 91.

³ Tamtéž, s. 162.

⁴ Heidegger, M., *Wegmarken*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann 1967, s. 14.

experimentem, v němž cíl je neznám. Idea pokroku pak tento drobný nedostatek dokonale zakryje.

Nepodmíněné plánování je to jediné, co zbývá. Nietzsche mluví o pěti znacích této doby: o nihilismu, o přehodnocení všech hodnot, o vůli k moci, o věčném návratu téhož a o nadčlověku. Ale, co se stane, ztratí-li lidé své chtění? Když nebudou chtít nic. Ani pokrok, dobro, prosperitu, zdraví, úspěch, výkon? Abulie tohoto dosahu bude spásou nebo koncem všeho? Zatím ale je zde chtění, jež je nasměrováno k obrovské potřebě jistoty. Potřebujeme-li takto jistotu svědčí to o zásadní privaci, která proniká habitualitou našeho společného života. O co zde jde?

Vždyť protože můžeme vidět, máme oči. Protože jsme byli kdysi zdraví, můžeme být nemocní. Jen protože jsme žili, můžeme umřít. Neplatí to obráceně. Proto musejí být „oči“ definovány od vidění, nemoc od zdraví a smrt od života. Proto může mít hrachor „oči,“ vidí totiž světlo, proto kámen nemůže umřít, nikdy totiž nežil, proto nemůže onemocnět ten, jenž před tím nebyl zdrav. Horizont vidění, zdraví a života rozhoduje o očích, nemoci a smrti. Jak je to s jistotou? Který horizont zakládá její děsivou potřebu v dnešní době?

Certitudo (jistota) vede k tomu, že vše je pochopeno z představy, protože před-stava je jistá. Absolutno je tedy ve filosofii často před-stavou, ale to je omyl. Pokud je absolutno představou, nemůže být absolutní. Vždyť to je ta konfuse, do níž upadlo myšlení tomistické. Jistota vede myšlení k tomu, aby všude zahlédalo subjekt a objekt. Ale, řečeno s Hegelem: „*Rozum je absolutní indiference subjektu a objektu, takže není ani jedním, ani druhým, nýbrž obojí má v něm své pravdivé určení, a tak se tento protiklad rozplyne jako každý jiný.*“⁵

⁵ Hegel, G. W. F., *Dějiny filosofie III*. Praha: Academia 1974, s. 471.

Absolventní myšlení vždy podrobí promyšlený obsah nějaké logické – technické – jednoduché operaci, na základě které pak vysloví soud s absolutní platností. Je hotový a nic se s ním nedá dělat. Tak se vytvářejí „šuplata“ pro filosofy, politiky, spisovatele a vůbec jednotlivé osobité lidi. Tak se zakládá moderní forma totalitního přihrádkování, jemuž se v mediální hantýrce říká „nálepkování“ (etiketizace). Nikdy jsem se nesečkala s rychlejším „zaškatulkováním“ Heideggerovy filosofie jako tomu je u některých religionistů, jejichž úkolem je uklízet myslitele do přihrádek, škatulek a šuplíčků. Toto odrovnávání a odstraňování toho, co „mne ohrožuje, protože tomu nerozumím,“ se stalo metodicky podpořeným stylem práce některých na slovo vzatých odborníků. Ještě dříve než se nadechnete, abyste prohlásili to, čemu svatě věříte, je vám slovo odejmuto, protože ještě před vyslovením je znicotněno absolventním myšlením. Absolventní myšlení je vlastně myšlením nihilistickým. Přináší vyprázdňení významu. Tuto absolvenci ohlašuje právě Nietzsche s prorockou silou.

Absolvence tohoto druhu předpokládá, že je člověk uznán prizmatem nějaké absolventní samozřejmosti, vzniklé a ustavené jako jednota penetrující celek. Např. partaj či vědecká komunita nebo absolventně ustavená opozice. Systematická jednota, formovaná do správných (orthotetických) mezí je podmínkou možnosti stát se opozicí. Vše musí být předem absolventně založeno. A to je právě nihilismus par excellence. Heidegger potvrzuje tento význam analýzou nietzschechovských myšlenek: „*Jen pokud člověk působí skrz celek jsoucího či skrz jednotu, do níž je vtažen a ponořen jako v jejím elementu nejvyšší hodnoty, má právo sám pro sebe stát se hodnotným.*“⁶ Odcizenost je v tom, že možnost žít plně spočívá v neosobní moci nějakého ustaveného absolventního celku, který proniká jednotlivými jsoucnými, aniž by někdo chápal, jak se to stalo, a proč se to stalo. Ovládá nás „zvíře neosobnosti.“ Vyprázdňená subjektivita je u jedince prostorem,

⁶ Heidegger, M., *Nietzsche II*. Stuttgart: Verlag Günter Neske Pfullingen 1961, s. 67.

který má být naplněn již něčím uznaným, schváleným, předem rozhodnutým.

Růst naprosté bezmocnosti spočívá v tom, že hodnoty, skrz které člověk sám sebe ve své onticitě akceptuje, jsou neznámé a nepochopitelné. Tyto hodnoty člověk sám netvoří, neartikuluje, jsou mu jen vnuceny mocí, vůlí k moci, a to naprosto bez možnosti klást otázky a smířit se s nimi.

Život člověka připomíná oblouk luku. Tento oblouk je intencí směřující do světa. Pokud je tento oblouk záležitostí vlastnictví, pak je život jsoucnem, s nímž lze disponovat jako s věcí na trhu. Lze jej vyrábět, prodlužovat, naplňovat absolventním smyslem, zkrátka život se stane předmětem naší vůle. A to je přesně podstata nihilismu, jenž jest normálními lidmi pocíťována jako osudová danost, bez naděje na řešení. Disponibilita vlastním a cizím životem odcizuje a znicotňuje nejvíce! Proč? Protože jsme zapomněli na bytí, to totiž není disponovatelné, nelze jej absolventně vlastnit.

Absolvencí v logickém uvažování je i pojetí negace. Negace je zde pochopena jako odvozená od pozice, tj. jako systematický závěr. Ale negace je předpredikativní záležitostí. To je třeba pochopit, toto nelze jen technicky a doxicky založit v naší mysli. Stejně jako nelze svět pochopit jako předmět, nelze ani původní negaci zpředmětnit jako součást logicky založeného celku. Absolventnost myšlení se ukazuje jako problém, jenž je možno odstranit jen a jen návratem k počátku, fenomenologicky pojatým návratem k počátku. Je třeba se zaměřit na to, co v nás koriguje naše anticipace, a to učinit tématem tázání par excellence. Takové kladení otázek je obtížné, ale jen v této otevřenosti si zjednáme přístup k počátečnímu prameni, jenž absolventnost odstraňuje.

Filosofický text je tehdy pochopen, pokud se filosofující dobere naprosté jednoduchosti, která je sebedávající. Kde je složitost, tam

se vždy zastírá. Jednoduchost tohoto druhu se objeví po vstupu do horizontu, v němž se věc ukazuje, jeví, fenomenalizuje se!

Věc se ve své jednoduchosti neukáže z cizího, podsunutého či podvrženého horizontu. Ukradne-li nám někdo ukazovací horizont manipuluje námi, aniž bychom si toho povšimli. Vsune nám totiž noeze do našeho hodnotového vědomí a podvědomí. To je dílem absolvence.

Stanou-li se hodnoty kategoriemi není to nic jiného než dílo absolvence. Osamostatněním – absolvencí hodnot v podobě kategorií se jen realizovala počitatelnost hodnot. Přemocňování (Übermächtigung) je vlastně jen stupňováním, tj. počitatelností.

O co vlastně zde jde? Jde jen o jistotu! „Κατα“ a „αγορειν“ znamená „shora“ na „tržiště.“ Tedy kategorie přichází shora dolů na tržiště, má podobu rozkazu, to je podstata hodnoty. Tato hodnota v podobě kategorie je měřitelnou entitou a je současně základem skutečnosti ve smyslu „Wirklichkeit,“ protože hodnota (kategorie) je účinek vůle k moci (die Wirkung). V tom je podstata naší současnosti. Musíme se přemocňovat v účincích naší vlastní existence, pokud toho nejsme schopni, prostě „nejsme.“ Také proto je objektivita účinků ve své měřitelnosti tolik podporována, tolik hájena tolik požadována. Vždyť bez objektivit není účinků, tj. není žádné skutečnosti. O tom je Nietzscheovo filosofování. Toto myšlení je však jen domýšlením toho, co můžeme v evropské metafyzice nalézt u Descartesa, přes Spinozu, Leibnize, Kanta, Hegela. Především je to ale Leibniz s jeho „appetitus, conatus“ a představovým myšlením, jež je typické pro každou monádu tryskající z Boha. Zde se nacházejí kořeny evropské metafyzické tradice, jež musí být vyzvednuta jako problém par excellence. Není možné používat pouze a jedině absolvence vytržené exegeze jednotlivých filosofických pramenů, které se pak na semináři rozebírají celý rok. Je třeba celostního, celkového myšlení. To nám chybí nejvíce. Utápíme se v nepodstatnostech filologického charakteru právě proto, že nám jsou filosofická témata pod tímto nánosem skryta, překryta, ztajena.

Fenomenologicky řečeno, intence horizontu je vždy předem anticipací. Současně je tato vyprázdňená anticipace tzv. signitivní intencí, která volá po svém naplnění. Vyplněná signitivní intence intuitivním názorem zakládá apodiktickou evidenci, tj. jistotu, která je dokonalá jen proto, že není stupňovatelná (není steigerungsfähig). Pokud ve vyprázdňené anticipaci se směřuje jen k filologickému popisu, je s filosofií konec. Pak se teprve realizuje, a to v plné kráse, myšlení absolventní. Je to právě toto absolventní myšlení, co vyprazdňuje smysl lidského života, co znicotňuje všechny snahy, co deptá a ničí. Pak člověk hledá vyplnění své prázdnoty v prožitcích, které je možno koupit. Jakoby člověk měl v sobě zabudovány mechanismy na vlastní zničení, a čím je poctivější ve své absolventní práci, tím se rychleji přibližuje ke své zkáze. Práce se tedy stane sledem jednoduše kontrolovatelných kroků. Tato kontrola může být prováděna i úplným insipiens (nevědomcem), protože její jednoduchost to dovoluje. Jednoduchost a nekomplikovanost je totiž to, co umožňuje absolvenci. A tak, řečeno s Heideggerem a Nietzschem: „*Poušť roste!*“

Nejde o pravdu celku, celek není předmětný, ohraničený a měřitelný. Výsledkem tohoto proudu myšlenek je pak naprosto logická teze: otázky jsou důležitější než odpovědi. Dasein (pobyt) člověka je tedy založen v jeho tázání. Tázání je nejdůležitějším znakem Dasein. Tázání je totiž probouzení anticipačních, dosud vyprázdňených vnitřních horizontů, které čekají na své vyplnění intuitivním názorem, aby jedinci přinesly apodiktickou jistotu. Známe ji dobře, jedná se o to známé „aha!“ které přichází nečekaně a přichází jen tomu, jenž nechá problém tázání v sobě dlouho „kvasit,“ jako tomu bylo např. v případě newtonovského jablka a myšlenky gravitace. Absolvence v myšlení nesmírně škodí, je zabudována i do metodik výuky, aniž by se nad tímto fenoménem někdo pozastavil.

Absolvence, lidově řečeno „zaškatulkování,“ má nesmírnou moc v politice, ve vědě, v normálním životě mezi žáky a studenty ve školách, v komunitách nejrůznějšího typu. Média získala tak nejsilnější a nejnebezpečnější zbraň. Kdo by se jich nebál? Mohou v podstatě napsat cokoli, mají nás v hrsti, přesněji řečeno, v dokonalé hrsti. K tomu přistupuje ještě teze, že hodnota je hodnotou, jen když platí. Tato, na první pohled nevinná myšlenka, v sobě skrývá nihilismus jako habitualitu penetrující nejen našimi individuálními životy, ale i společností jako celkem. Znamená to, že nejsou žádné hodnoty předem platné, nemůžeme hodnoty určit z našeho myšlení myšleného, jako tomu bylo vždy v minulosti. Hodnotou je jen to, co se již osvědčilo v pohybu přemocňování (Übermächtigung). To se nejsnáze ukazuje v hospodářství, proto tato část našich společných životů hraje „první housle.“ Co je důsledkem těchto úvah? Jen to, že perspektiva pronikání platnosti, tj. vůle k moci je jedinou podstatou jsoucen v celku, tj. je vrcholem celé západní metafyziky. Nietzsche je věren platónskému myšlení a z těchto pozic kritizuje Platóna a všechny ostatní. Kde je důkaz pro toto tvrzení? Leží v Nietzschevě podstatě jsoucen v celku, tj. ve vůli k moci.

Ti, kdo tvrdí, že zákony vznikají za pochodu, že není možné je předem definovat a předejít tak i zjevným a vypočitatelným důsledkům, ten je, aniž by to o sobě sám věděl, realizátorem toho, co Nietzsche již dávno tak skvostně definoval, predestinoval. Jak je dobré vyznat se ve filosofii!

Ve filosofii posledních dvou století se zde objevuje něco, co Heidegger nazývá názvem „subiectum.“ Může to být adorovaná rasa, např. v nacismu, může to být adorovaná politická strana, např. v socialismu, může to být metodika vědeckého výzkumu. Subiectum je výtvozem skutečných, činných subjektů, ale přílišný spěch vede k tomu, že tento zvláštní výtvor se brzy završí, dokončí, tj. absolvuje to, co by tento výtvor mělo pomalu a trpělivě, krok za krokem, skutečně konstituovat. Ani absolvent vysoké školy není skutečným znalcem a mudrcem. K tomu musí

přistoupit léta vyhmatávání podstaty přímo v životě, uprostřed knih. Jde o léta proher, které jsou z hlediska konstituování důležitější než výhry. Vždyť výhry se dnes inscenují velmi dokonale, protože se používá dokonalé techniky. Je to stejné jako u historiků. Ti velmi často používají absolvence myšlení jako prostředku pro upevnění té či oné politické partaje, pro posílení té či oné ekonomické a politické provázanosti. Stávají se velmi často řemeslníky idejí a jejich platnosti pro ostatní. Subiectum je květem moderního novověkého subjektivismu, vzniklého na počátku šestnáctého století v podobě zásadní proměny neskrytosti v jistotu, tzn. alethei v certitudo.

Dokončení něčeho, co známe pouze z částí se děje voluntaristicky, deterministicky. Sem patří násilné zaškatulkování jednotlivých lidí, kteří se nehodí do scénáře. Voluntaristické spojení poznaných částí se děje tak, že se do tohoto spojování inputuje cizí prvek, který není ve věci vůbec obsažen. Absolvence částí se může jevit jako zjevná agrese. Subjektivismus iniciovaný descartovskou jistotou (Cogito, ergo sum!) se pomalu travestoval do mnoha podob absolvencí a jednou z nich je predestinace „zaškatulkování,“ jemuž nejlépe pomáhají média, která jsou naplněna mladými odborníky. Mladí odborníci absolvenci v podstatě zakládají svou nezralostí naprosto zákonitě a není třeba jim nic vyčítat. Nemohou za ni, jsou příliš mladí. Ens certum není ničím jiným než představovým myšlením (představa je přece také „clare et distincte!“). Tento základ nacházíme nejen v Descartovi, ale i Leibnizovi,⁷ zde především a u jiných velikánů ducha novověkého myšlení „more geometrico.“ Zajímavé je, že toto představové myšlení, vyžadující tvary a hranice jako základ bytí vůbec se nejvíce prodralo k platnosti v nietzschechovské vůli k moci.

⁷ Poznámka autora: Každé jsoucnou podle Leibnize je monáda, subiectum. Každé subiectum je současně obiectum.

Leibnizovská monáda je appetitem přímo nabádána k představám a reflexím těchto představ, vždyť v jeho filosofii je percepce a apercepce základem všeho.

Je třeba mít úctu k pramenům myšlení. Cestou k původnímu prameni pocítujeme lítost. Vzpomeňme na antické „aidos,“ to je také lítost. Vracíme-li se k pramenům pocítujeme aidos. Ale to právě absolvence v myšlení úplně likviduje. Lítost je přeci zdržující nesmysl. Historici se stali techniky popisu a vysvětlování objektivních událostí. Tito lidé nepocítují lítost při cestě k pramenům dění, oni nepopisují dějiny, ale „dělají“ historii. Stačí naučit se metodologii a vystudovat tento obor. Ale úrodnou krajinu kolem řeky vytváří proud, jenž velmi dlouho vynáší tuto úrodnost na povrch z pramene, jenž je „matkou“ pro možnost lidského života na březích řeky. Vždyť to nejlépe vědí historici. Všechny velké lidské pospolitosti vznikly díky velkým řekám, u nichž se lidé srotili a žili. Historie je velmi často absolvencí, tj. inaugurací toho, čemu v této úvaze říkáme „subiectum.“

*„Základní zákon dějinnosti, to je zákon vznikání domova,“*⁸ proto by měli historici nalézat cestu k pramenům, a to s pocitem lítosti (aidos), tj. s pokorou před slovem, s pokorou před celkem bez marga. Jen takto se budou podobat trpělivosti velkých řek, které vynášejí úrodnost do našich lidských pobývání. Ale vůle k moci vede k opačnému postupu. Proto je třeba vyčkávat a odložit technickou dovednost absolvence. Dojít k prameni řeky je to nejtěžší!

Nepodmíněná subjektivita funguje ve smyslu vypočítaného rozvrhu všech jsoucen, jako jediné zřídlo moci. Tato moc nepotřebuje svůj objektivní základ v otázce „proč se tak děje?“ Tato moc nemá žádné „proč.“ Nepotřebuje „proč.“ Nepotřebuje toto tázání. Nepodmíněná subjektivita je vůlí k moci, jež se

⁸ Heidegger, M., *Erläuterungen zu Hölderlins Dichtung*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann 1951, s. 122.

ozřejmuje působením na předměty a představy. Nic jiného totiž než předměty a představy stejně neexistuje, vždyť celá skutečnost je u Nietzscheho tvořena pouze jsoucný bez transcendentního doplňku. Nietzscheův svět je platónským způsobem myšlený protipól platónského dualismu jsoucen a dokonalého světa idejí mimo jeskyni světa. Někdy se stane, že způsobem boje proti někomu nevědomky vstoupíme do noezí našeho protivníka, a to aniž bychom si toho všimli. To se patrně stalo i Nietzschemu. Bojuje proti Platónovi platónským myšlením.

Kde se objevila nepodmíněná subjektivita kromě Nietzscheho? Objevila se u Hegela, vždyť jeho absolutní duch není ničím jiným než nepodmíněnou subjektivitou, která se řadou sebenegací manifestuje jako úplně vše. V podstatném myšlení nejsou žádné vyšlapané cestičky. Nejde o dedukci z nejvyšších pojmů, není to popis a výkaz skutečnosti, protože to již musí být založeno na spoustě předpokladů ontologického charakteru. Jde pouze o jediné o usebranost, uvlastnění (Er-eignis), proto zde nemůže být řeč o subjektu či objektu. Je to jinak! Poznávat to neznamena počítat, násilnit. Absolvence subjekt-objektové figury patří do evropské metafyziky jako základní vlastnost myšlení podstaty jsoucen v celku. Ale je třeba se ptát, proč to nemůže být jinak? Proměnilo by to historii i filosofii. Absolvence procesualit vytváří figury, tvary, jež dostanou objektivní platnost, a tím se stávají našimi vládci a rozhodovateli, ať je to rasa či tržní ruka či nutnost sociálních zákonitostí apod. Řečeno filosoficky: „*Ukazuje se tvar ενεργεια als ιδεα.*“⁹ Tento tvar má platnost toho, čemu jsme výše říkali subiectum. Až sem dospěl vývoj moderního subjektivismu.

Sám Nietzsche říká: „*Víra na rozumové kategorie je příčinou nihilismu, poměřili jsme hodnotu světa pomocí kategorií, jež se vztahují na zcela fingoovaný svět.*“¹⁰ Ptáme-li se na to, kde se vzala tato ontická a ontologická platnost kategorií, odpovídáme:

⁹ Heidegger, M., *Die Geschichte des Seins*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann 1998, s.187.

¹⁰ Nietzsche, F., *Der Wille zur Macht*. Leipzig: Alfred Kröner Verlag 1939, s. 16.

v absolvenci naší reflexe a sebereflexe. Kategorie je absolvent průběhového objektového představování, tak jak se instaluje v subjektu, tj. ve zdroji nejvyšší jistoty a tudíž i nejvyšší pravdy. Hodnoty jsou kategorie a ty, jak známo, jsou absolvencemi jistých perspektiv užitečnosti a nejvyšší efektivnosti.

„*Skutečné věci neexistují, jen interpretace,*“¹¹ tím je ovšem zdůrazněno, že vše je současně absolvencí. Poznání je jen dílem prosazení, absolventní interpretace. Nietzsche by ještě mohl dodat: „*Naše potřeby jsou tím, co je zdrojem výkladu světa, naše pudy a jejich protiklady. Každý pud je druh touhy panovat, každá má svou perspektivu.*“¹² Perspektiva rozhoduje o absolvenci. Perspektivismus Nietzscheovy filosofie nese nutnost ukončovat interpretace tam, kde vůle k moci si to žádá. Žádná fakta o sobě, vše je pouze prostředkem pro subiectum v jakékoliv podobě. Proto jsou slova „*Já, činit, trpět*“ pouze *horizontové linie v našem poznání ale žádné tzv. pravdy.*¹³

Protože nejsou žádné cíle, stávají se hodnoty kategoriemi v nějakém předem vybraném systému. Tento systém je perspektivou a vznikl absolvencí, vznikl voluntaristickým zakončením, jež je předkládáno ostatním jako nezadatelná pravda. Tak se stal trh tím, čemu říkáme subiectum. Toto subiectum trhu nás má v hrsti. Přizpůsobuje se mu školství a vzdělávání vůbec. Každý chce být podnikatelem anebo ještě raději právníkem, protože ten bude tento trh řídit z nadhledu. Naše Dasein (pobyt v čase přítomném z hlediska předchůdné otevřenosti) se zjednodušil, protože jde o postavení na agoře. Vládnoucí perspektivou je spotřeba. „Geist“ naší doby je přemocňování v legitimacích naší skutečnosti, a tou je výkon. Hegel vložil absolventním způsobem do absolutního ducha vůli k sebepoznávání řadou sebenegací, tj. principem spinozovského: „*Omnis determinatio est negatio.*“ Je zde perspektiva uzavřenosti

¹¹ Tamtéž, s. 337.

¹² Tamtéž, s. 337.

¹³ Tamtéž, s. 337.

systemu, naprosté koherence, chcete-li kompatibility. To je současně i Hegelův voluntaristický aspekt obsažený v negacích prostřednictvím triád.

Na to odpovídá génius Nietzscheův takto: „*Es ist immer noch die hyperbolische Naivität des Menschen: sich selbst als Sinn und Wertmass der Dinge anzusetzen.*“¹⁴ Naivita lidí spočívá v jejich víře v sebe sama. „Der Geist“ působí částečně likvidačně, částečně ironicky. Jaký je to duch? Je to nihilismus, není žádné jednoty, máme před sebou roztržitost mnohostí v neustálém dění, v proměnách. Není žádný cíl, telos, nejvyšší hodnoty, Bůh – nic! „Ničení přichází nejdříve skrz „ruku, později skrz „soud““¹⁵ To je velmi zajímavý poukaz, na který narazíme v podobné formě i v Heideggerově Parmenidu.¹⁶ Heidegger je velmi spřízněn s Nietzscheovým myšlením, mnohé jeho motivy zakomponuje velmi organicky do svých knih, toto jeden z nich.

Absolvence přichází i skrz rauš z muziky, rauš z krutosti, z tragického požitku, z nenávisti. Absolvence v poznání se podobá narkóze, hnusu o sobě, podobá se „pitomému“ fanatismu. To vše je popsáno v Nietzscheově „Der Wille zur Macht.“¹⁷ Absolvence¹⁸ je pojem Heideggerův to ostatní je Nietzscheovo. Heideggerova absolvence je titulem, jenž Heidegger objevil při studiu Hegela, tj. tam, kde Hegel ukončuje pohyb negativnosti v něčem, co je nominalizováno jako pevný bod řetězu negací absolutního ducha v triádách. Zde je třeba Hegelovi trochu porozumět, pak teprve může být pojem absolvence zcela srozumitelný. Ukončenost procesu vývoje v něčem, co ještě zdaleka není ukončené je násilím absolvence. To se u Nietzscheho objevuje v tom, že v jeho světě chybí konečný cíl, eschaton, chybí nejvyšší hodnoty, není

¹⁴ Tamtéž, s. 16.

¹⁵ Tamtéž, s. 22.

¹⁶ Heidegger, M., *Parmenides*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann 1984, s. 119.

¹⁷ Nietzsche, F., *Der Wille zur Macht*. Leipzig: Alfred Kröner Verlag 1939, s. 24.

¹⁸ Heidegger, M., *Hegels Phänomenologie des Geistes*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann 1980.

ničeho nejvyššího. Absolvence je tedy nutností. Tvoří se však přemocňováním, proto je rauš nejrůznějšího typu tak důležitý. I pojem bytí je pro Nietzscheho výrazem absolvence, vždyť vše je děním, neustálým a stále se vracejícím. Proto je: „*Otázka , zdali bytí je lepší než nebytí vždy již otázkou, která označuje nemoc, znak postupu dolů, je idiosynkrazií.*“¹⁹ Nietzscheho je absolvence, zakončením, dokončením. To je ovšem protikladné věčnému dění. Dokončování není v Nietzscheho filosofii vítáno. Absolvence je přesně to, co přinesl sókratovský apollónský duch.

„*Člověk nachází ve věcech jen to, co sám do nich vložil,*“²⁰ tzn. vložíme-li tam naši plochost, naše myšlení bez hloubky, najdeme tam jen mechanickou absolvenci nominalistického typu. Pokud se hledačské myšlení ukončuje voluntaristicky přidělením jména, jde vždy o vůli k moci nad touto pojmenovanou věcí především. „*Pravda je ošklivá,*“²¹ pokračuje dále. Proč je ošklivá? Protože odporuje věčnému dění, věčnému pohybu vznikání a zanikání. Je ošklivá proto, že ukončila tento pohyb, protože je absolvenci. Povrch je jen u toho, kdo zná hloubku, blízkost jen u toho, kdo zná dálku, doznívají k nám úvahy Heideggerovy. Jak může být myslitelem ten, kdo nerozezná hloubku od mělkého povrchu či dálku a blízkost. Může znát myslitel blízkost, když nezná dálku? Může znát myslitel domov, když se do něj nikdy nevracel z dálky? Jak může myslitel pochopit věčný návrat téhož, dění bez konce, když vše ukončuje dřív, než věc dozrála. Absolvence je tam, kde je vůle k vlastnění věcí i pojmů, o politice a machinální ekonomii ani nemluvě. Je-li novopozitivistický myslitel soustředěn na syntax, z níž čerpá oprávnění pro poznání veškerenstva, jak může jít dál, vždyť horizont, do něhož takový myslitel uvěznil celý svět s celým jeho smyslem, je absolvenci uzavřeností. To, v jaké otevřenosti se nacházíme, to je rozhodující pro naše myšlení. Absolvence je výsledkem uzavřených

¹⁹ Nietzsche, F., *Der Wille zur Macht*. Leipzig: Alfred Kröner Verlag 1939, s. 30.

²⁰ Tamtéž, s. 415.

²¹ Tamtéž, s. 413.

horizontů. Vždyť, co to jsou všechny dogmatické systémy? Jsou to jen uzavřenosti, absolvence.

Proč musí „vládnoucí rasa vyrůst jen z plodných a násilných počátků“? ²² Protože žádná absolventní a hotová pravda prostě není, vždyť vše je pohyb, věčný proud dění. Můžeme mít jen radost z tohoto dění, stejnou jako měli „rytíři z ohňové růže.“ ²³ Silný je jen ten, jenž ze své slabosti nezastavuje dění a nechá se nést k věčnému návratu téhož. Proto je tato myšlenka uštknutím hada u velkého skalního bloku u jezera Silvaplana. Je nesmírně obtížné žít bez absolvence, dokážou to jen ti silní. Musejí se smířit se svou smrtí, překonat prohry, překonat bolesti, protože to vše není žádným zlem, ale jen nevyhnutelným průvodním jevem věčného dění. Zastavování pohybu (absolvence) znamená vlastně slabost těch, kteří tuto myšlenku, jež má v sobě uštknutí hada, prostě neunesou a musejí utéct.

Absolvence zničujícího typu je obsažena v této myšlence Nietzsche: „*Naše vzdělání dnes reprezentuje jen vzdělání, vzdělanci chybí. Velký syntetický člověk chybí!*“ ²⁴

Mnohodbornictví nezakládá osobnost vzdělance, proto je „*ctnost hermafroditismem.*“ ²⁵ „*Kant byl fanatikem formálních pojmů,*“ ²⁶ protože osvícenské myšlení, jehož je Kant představitelem je myšlením absolventním. Absolvenci najdeme i v machinální ekonomii a jejích výkonech. To, že se lidský život a jeho kvalita zdegradovaly na výkon machinálního typu je znakem obecné absolvence celkové. Vrcholem tohoto procesu je „*nivelizace evropských lidí, jež je procesem, kterému nezabráníme, jenž můžeme jen urychlit.*“ ²⁷ Jen urychlením tohoto procesu jej můžeme zlikvidovat, tj. proměnit. Změny můžeme tvořit, ale jen tím, že jejich procesy urychlíme. Gymnastika vůle

²² Tamtéž, s. 592.

²³ Tamtéž, s. 593.

²⁴ Tamtéž, s. 600.

²⁵ Tamtéž, s. 602.

²⁶ Tamtéž, s. 604.

²⁷ Tamtéž, s. 608.

je základem výchovy, vždyť výchova v sobě skrývá slůvko „chov.“ A chov se vztahuje ke zvířátkům, která na dvoře poslouchají naši vůli. Touha po stejnosti plodí protiklady, touha po stejnosti je znakem absolventní intence, která dříme v jedinci a není ničím jiným než projevem strachu před tím, co je nové, silné, jedinečné a nesmírně riskantní. Je nutné se učit rozkazovat stejně jako se učit poslouchat. „*Bráním aristokratismus,*“²⁸ by mohl Nietzsche podotknout ke sledu předešlých úvah. Nietzsche je vrcholem subjektivismu novověku. Nejdříve byl subjekt ponován jako zdroj jistoty u Cartesia, pak nacházíme Leibnizovo appetitus jako podivnou podobu síly, danou nám samotným Bohem, která řídí náš život. Kantova čistá vůle a Hegelův absolutní duch si nezadají ve svém subjektivismu, vždyť absolutní duch Hegelův touží sám sebe poznat. Jak je možné, že absolutní duch má tyto potřeby? Neskrývá se zde jen úloha vůle, která bude probuzena ke své plné roli u Schopenhauera a kulminuje v „*Der Wille zur Macht*“?

Co k tomu by dodal Heidegger: Cituji: „*Subjektivita subiectu, jež nemá nic společného s jedinečností jáství, se zúplňuje v počitatelnosti a v řízení všeho živého, a to v rationalitas animality, kde nadčlověk nachází svou podstatu.*“²⁹ Toto je druh vrcholné absolvence, kterou postřehl Heidegger, ale jež stále prodlévá ve skrytosti zájmu, jenž jest řízen potřebou jistoty v přepočítávání a orthotetické vzdělanostní výbavy. Heidegger by dodal – „*in der Lichtung des Sichverbergens.*“³⁰

Jedna z absolvencí myšlení je kauzalita. I když se to zdá podivné, moc je vlastně projevem této absolvence, je projevem kauzality. Všimněme si tohoto: Moc je podstatou všeho, člověka, rostliny, zvířete i kamene. Vůle k moci není nic jiného. Moc se ukáže jen v účinku, a pokud se nestupňuje stává se jednoznačně a s konečnou platností, bezmocí. Konkrétně nahlédnuto, moc se

²⁸ Tamtéž, s. 627.

²⁹ Heidegger, M., *Nietzsche II*. Stuttgart: Günter Neske Pfullingen 1961, s. 26.

³⁰ Tamtéž, s. 28.

ukáže jen a jen v účinku (die Wirkung). Účinek potřebuje příčinu, ze které vzniká. Moc je pouze projevem kauzality, a ta není nic jiného než univerzální výkladový princip ve vědě a filosofii novověku. Kauzalita jako síť obepínající a objímající matku Zemi, je poutem ontologických i ontických deskripcí a explanací. Vždyť prostřednictvím kauzality se dokazuje i existence samotného Boha. Všichni hledají příčinu, tedy to, co je první při činu. Již toto české slovo „příčina“ poukazuje na význam dění, které jest u Nietzscheho základem bytí všeho. Causa – αἰτία hraje rozhodující úlohu v metafyzice devatenáctého století a nejen v tomto století, ale najdeme ji v celém novověku, její úloha je absolventní (dokonaná).

Absolvence (dokonanost) kauzality v novověké fázi není dostatečně dotazována, její úloha zůstává ve skrytosti. „Etiologie světa“ je podrobena struktuře příčiny a účinku. Humovská a kantovská verze kritiky kauzality je jen začátkem podstatného dotazování úlohy kauzality. Kauzalita je propojena s představovým myšlením, tedy s kartesianismem. Objektivita je pak jen podstatným fenoménem představového myšlení v kauzálních souvislostech. Proto se pravda proměnila z neskrytosti na jistotu. Heidegger by řekl: „*Sicherheit ist gesucht in der Gewissheit.*“³¹ Tuto jistotu nachází Nietzsche již jen v subjektu a to nikoli v racionalitě, jako tomu bylo u většiny jeho předchůdců, ale ve vůli k onticitě. Proč je to zrovna vůle, to si žádá objasnění! Proč rozum selhává a vůle začíná hrát tu rozhodující ontologickou a ontickou roli, v tom spočívá vhléd do podstaty naší současnosti, do postmoderního chaosu, v němž se dnes potácíme. Bytí je v tom, co je možné si představit.

„Jenseits“ pro Nietzscheho zmizelo, zůstává jen „Erde“ (Země), není eschaton (poslední smysl dějinného vývoje). Před námi není nic, co by nás mohlo zepředu přitahovat, to je Nietzscheova základní ontologická a gnozeologická pozice. Jediné, co zbylo je

³¹ Tamtéž, s. 231.

kauzalita samotného dění. Je třeba ale také zdůraznit, že Nietzsche kauzalitu jako výkladový princip na mnohých místech velmi tvrdě kritizuje, ale přesto zůstává v její platnosti, vždyť ji kritizuje také kauzálně!

Vůle k moci ovšem jest, a také musí, být zajišťováním samotného přemocňování (Übermächtigung), tzn. ti, kteří mají moc si musejí svou moc zajistit i do budoucnosti. Potřeba zajistit možnost stupňování vůle potřebuje politické podmíněnosti, rozvíjí se v machinální a v machiální ekonomii. Na normálního člověka tedy nemůže být brán zřetel. Přichází nový řád, v němž hodnoty nejsou bytnými předpoklady spravedlnosti, nemohou přicházet z onoho světa (Jenseits), ale jsou jen volnými produkty, jež katalyzují procesy realizace vůle k moci v přemocňování. To je naše současnost, ohlašující se v tisících znameních podél cesty našeho společného i individuálního života. Výkon je modla, výkon je jistota existence, výkon je jediná jistota existence. Výkon je pravdou samotnou!

Absolvence se ukazuje jako pravá vlastnost voluntarismu v teorii, ve filosofii. Souvisí také velmi podstatným způsobem s nominalismem, jenž jest myšlením hysteron proteron. Voluntaristické zakončení významnosti v nějakém jméně znamená, že se na toto jméno nakupí další jména a máme před sebou další vědní obor. S použitím logiky se vytvoří systém a předloží se studentovi jako odbornost po výtce. Tento systém se pak stane absolventním do té míry, že začne ničit to, co jej nejvíce ohrožuje, totiž pramen z něhož povstal. A tak má filosofie „na různých ustláno“ od všech antropologií, sociologií, politologií, kulturologií atp. Požadavek jistoty vede k nominalistickému zkoumání, to vede jen a jen k jedinečnému, k singularitám. Tento trend usuzování je součástí všech současných rozhodovacích mocí. My se pak nestačíme divit, že na každý jedinečný akt musí být jedinečný zákon, protože většina lidí není vůbec schopna subsumovat jedinečné a zvláštní pod obecné. Ale myšlení od

nejstarších dob je právě touto schopností založeno. Máme tedy nárok na to, abychom si posteskli, že vlastně učíme zásadně nemyslet, používáme-li výdobytků absolvence s nominalismem dohromady?

Kde se vzala tato intence nominalistického pojmenování s absolventním nárokováním?

Odpověď není složitá. Najdeme ji v absolvenci hledání jistoty u samého Cartesia. Descartovo sub-iectum, jež je základem celé moderní novověké metafyziky, se u Hegela proměnilo na nepokojného absolutního ducha. Absolutní duch se v řadě negací, systemizovaných do triád, se představuje jakožto dění, které bylo později Nietzschelem nalezeno jako to, co je jediné v našem bytí, a co je nejpodstatnější. Vždyť vůle k moci nachází svůj pohon jediné v tomto dění, či naopak, toto dění je vůlí k moci poháněno k jediné možnosti přebývání. Co to znamená pro člověka? Znamená to jediné. Nic není stálého, proto není domova, není vlasti, není klidu. Proto ta apoteóza mládí, vždyť je nejpohyblivější, vstupuje do dění bez zábran a s důvěrou. Jaké zklamání, že se nedá nic zastavit. Jen po-krok a vývoj to jediné je naším údělem. Tak se uskutečnil dějinný rozvrh jsoucího jakožto vůle k moci. Heidegger k tomu dodává: *„Chceme se ptát, je nepodmíněná subjektivita ve smyslu nekonečného počítání základem pro vyvstání jsoucna jakožto vůle k moci? Nebo obráceně – rozvrh jsoucna jakožto vůle k moci je základem možnosti vlády nepodmíněné subjektivity těla, skrz kterou teprve vlastní působení skutečnosti zakládá nepodmíněnou subjektivitu metafyziky Hegelovy, v níž absolutní idea tvoří podstatu skutečnosti?“*³²

Zde se Heidegger vlastně ptá, je absolvence vůle k moci dána děním či obráceně? Absolvence je vždy výrazem podstatné potřeby jistoty, jež supluje v novověku pravdivost ve smyslu neskrytosti. Pravda se stala jistotou, přestala být neskrytostí, jež se dávala sama sebe ze sebe darem těm, kteří byli schopni se otevřít

³² Tamtéž, s. 236.

světu bez volního rozvrhu. Mohli bychom říci - po provedené transcendentální epoché. Pravda je pochopena absolutně, jako dokonanost. K tomu Patočka by mohl dodat tato slova: „*Pravda není pouhá teoretická otázka, řešená objektivními metodami a prostředky, které v podobě jistých nadaných osob a institucí jsou lidstvu vždy k dispozici. Pravda, před tím a hloub než to, je vnitřní zápas člověka o jeho vnitřní, podstatnou svobodu, kterou člověk má ve svém jádře a podstatně, ale nikoli fakticky. Pravda je otázkou pravdivosti člověka, člověk je ve své podstatě bytost, která může mít pravdu, které patří podstatná péče o pravdu – která je nám umožněna rozhraním, na kterém člověk žije. Člověk pravdu nikdy nedělá, pravda není jeho výkonem, věcí jeho dispozice – a přece je v jeho ruce, zda pravda bude existovat fakticky. Lidské dějiny jsou dějinami poměru člověka k pravdě – dějiny naší jasnozřivosti či zaslepenosti. Nejen, co víme, ale hlavně fakt, jak sami existujeme, je kusem pravdy či nepravdivosti, kusem lidského soudu, lidského sebevážení či lépe vážení sebe absolutní měrou (měrou pravdy).*“³³ Málokdy je možno číst něco tak krásného.

Média tvoří absolutní pravdu jako výraz voluntarismu těch, kteří velmi často (není to vždy), jsou bez skrupulí. Vzniká tak úpadek, o němž Nietzsche tak často mluvil, poukazuje na to, že se tento úpadek stává epifenomémem tzv. pokroku. K tomu ještě dovětek od Patočky, jenž zní takto: „*Úpadek není stav, kterému by bylo lze zabránit aplikací zásad všeobecně platné morálky, neboť právě tato aplikace musí být provedena pravdivě, a úpadek spočívá v tom, že se bloudí v otázkách pravdy.*“³⁴ K tomu je třeba vzpomenout si na slova Nietzscheho o pravdě: „*Pravda je druh omylu, bez níž určitý druh živých podstat by nemohl žít.*“³⁵

Absolutizace dění je absolvencí, jež vše pohltí jako kdysi bájný bůh řecké mytologie Chronos. Kruhy vysoko kroužícího orla

³³ Patočka, J., *Péče o duši I*. Praha: Oikumene 1996, s. 289.

³⁴ Tamtéž, s. 291.

³⁵ Nietzsche, F., *Der Wille zur Macht*. Leipzig: Alfred Kröner Verlag 1939, s. 343.

s hadem okolo krku – to je přece obraz věčného návratu téhož. Jak může něco si činit nárok na pravdivou platnost. Vše je ve věčném pohybu, nic nezůstává.

Bloudíme v otázkách pravdy, Chronos vše pohltí, a tím vlastně absolvuje. Není to vše zaviněno tím, že nedbáme logiky, kterou věc sama ze sebe nabízí člověku jako pastýři bytí? Není to tím, že věci vnucujeme naši vlastní představu o podstatě věci, není to tím, že náš voluntarismus chce ovládnout podstaty věcí, aniž by zahlédl to, co se samo z věcí dává k nahlédnutí a k pochopení? Heidegger by k tomu jen dodal: „*Myslíme logicky proto, že následujeme logiku, která ve věci leží?*“³⁶ Myslíme tak, jak nám velí metoda vědeckého poznání, vždyť pravda výroku je dána v metodě jeho verifikace či falzifikace. To je přece jasný povel metody daný věcem, takže věci musejí poslouchat metodu a hlavně metodology, kteří se stali nepostradatelnými lidmi. Proto platí Nietzscheova slova o metodě: „*Nikoli vítězství vědy je tím, co vyznačuje naše 19. století, ale vítězství vědecké metody nad vědou.*“³⁷ Je to paradox, že představitel ontologické podstaty skrývající se jednoznačně ve vůli k moci kritizuje vítězství voluntaristické metody nad vědou samou. Zde se jedná opět o příklad, velmi čítankového typu, absolvence samé!

Velcí metodologové, ať to byl Aristoteles, Bacon. Descartes, Comte, či Carnap, Wittgenstein, Husserl či Popper vždy vycházeli nejdříve z porozumění bytí jako toho předpokladu, jenž penetruje do všeho ostatního. Proto je třeba si uvědomit, že Nietzscheova podstata bytí se proměnila na dění, ve kterém není nic, co by jej mohlo pohánět vpřed než vůle k moci. Proto se vzdělávání proměnilo na kuchařky, které podávají sukcesivní posloupnost jednotlivých kroků, nejtransparentnějším příkladem jsou počítačové programy. Kolik lidí na ministerstvu pochopilo vzdělání pouze jako tuto metodu a prosazují ji jako základ

³⁶ Heidegger, M., *Heraklit*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann 1979, s. 187.

³⁷ Nietzsche, F., *Der Wille zur Macht*. Leipzig: Alfred Kröner Verlag 1939, s. 329.

výchovy a vzdělávání. Nominalistické tendence v obecně uznávané logice nejsou nic jiného než projevem absolvence, která vládne jakožto trest' vůle k moci, vůle k sebeprosazení, vůle k sebepotvrzení, ke koroboraci popperovského typu, k asertivnímu jednání ve společenském životě.

Úloha trhu se stala jedním velkým sportovním hřištěm na prosazení vůle, machiální a machinální ekonomie nese v sobě všechny znaky toho, čemu říkáme přemocňování (Übermächtigung). Ti, kteří moc získali musejí ji ještě zajistit ve smyslu neustálého přemocňování.

Pohár dionýzského vína musí neustále přetékat, jinak se vše zhroutí. Zarathustra umírá přece uprostřed svého umocněného životního pohybu, tedy uprostřed dění.